

زمینه‌های همکاری کتابدار بالینی در تیم درمان: بیان یک تجربه

الهه زارع فراشبندی^۱، علیرضا رحیمی^۲، پیمان ادیبی^۳، فیروزه زارع فراشبندی^۴

بیان تجربه

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۲/۲۲

پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۱۲/۸

تاریخ انتشار: ۱۳۹۸/۱/۱۵

ارجاع: زارع فراشبندی الهه، رحیمی علیرضا، ادیبی پیمان، زارع فراشبندی فیروزه. زمینه‌های همکاری کتابدار بالینی در تیم درمان: بیان یک تجربه. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۳۹۸؛ ۱۶ (۱): ۴۶-۴۸

مقدمه

رشد سریع علم و ابزارهای انتقال اطلاعات، منجر به تحول در علوم مختلف از جمله پزشکی شده است؛ تا آنجا که هر روز شیوه جدیدی در امر تشخیص و درمان بیماری‌ها ابداع می‌شود (۱، ۲). به منظور بهبود کیفیت درمان، لازم است اعضای تیم درمان با تحولات به وجود آمده در علم پزشکی همگام شوند، اما کمبود زمان و مهارت اطلاعاتی پزشکان، مانعی در دستیابی آنان به اطلاعات مورد نیازشان است. این‌جاست که کتابدار بالینی می‌تواند با حضور در بیمارستان و شناسایی نیازهای اطلاعاتی اعضای تیم درمان، معتبرترین و روزآمدترین شواهد موجود را جستجو کند و در اختیار آنان قرار دهد (۳-۴). به دلیل اهمیت نقش کتابدار بالینی، پژوهش‌های زیادی در خارج و تعداد کمتری در داخل کشور در این زمینه انجام شده است (۱۲-۴). مطالعات داخلی اندکی همکاری کتابدار بالینی را به صورت عملی در محیط بیمارستان بررسی کرده‌اند و تحقیقی در مورد همکاری کتابدار بالینی در گراند راند (Grand Round) که شکل ویژه‌ای از راند بخش‌های آموزشی در مورد بیماران نادر و پیچیده و اقدامات بالینی آن است، یافت نشد. در ادامه، شرح تجربه همکاری کتابدار بالینی در گراند راند ارائه شده است.

شرح تجربه

از سال ۱۳۹۴ و بنا به درخواست بخش گوارش بیمارستان الزهرا (س) وابسته به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، همکاری بین این بخش با گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی صورت گرفت. در مرحله مقدماتی، سه نفر از دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی در قالب کارآموزی در بخش مذکور حضور یافتند و به واسطه آن، حداقل مهارت‌های مورد نیاز یک کتابدار بالینی شناسایی گردید. در مرحله دوم، در بازه زمانی فروردین سال ۱۳۹۵ تا شهریور سال ۱۳۹۶، یک دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد این رشته در قالب پایان‌نامه کارشناسی ارشد و پس از مصاحبه انگلیسی و اصطلاحات پزشکی توسط یکی از اعضای بخش گوارش و آزمون مهارت‌های بازبایی اطلاعات پزشکی توسط یکی از اعضای گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، وارد تیم درمان شد. هدف از این مشارکت، شناسایی امکان زمینه‌های همکاری مورد درخواست تیم درمان برای گراند راند بود. این زمینه‌ها در قالب چهار هدف

«کمک به تدوین خلاصه شرح‌حال بیمار، کمک به تدوین نقشه مفهومی از مسایل بیمار، بازبایی و جستجوی اطلاعات پزشکی مورد نیاز تیم درمان و کمک به تدوین مقاله گزارش موردی از بیماران نادر» مشخص گردید. در انتهای دوره همکاری، رضایت اعضای تیم درمان و پیشنهادهای آن‌ها برای ادامه این همکاری در آینده نیز مشخص شد.

پیامدها و دستاوردها

زمینه پیش‌بینی شده بازبایی و جستجوی اطلاعات مورد نیاز تیم درمان توسط کتابدار بالینی با موفقیت اجرا شد. در این راستا، در بازه زمانی پژوهش، ۱۲۲ سؤال فارسی (۳۴ درصد) و انگلیسی (۲۳ درصد) جهت جستجو در اختیار کتابدار بالینی قرار گرفت که ۴۳ درصد سؤالات به صورت غیر حضوری (ایمیل و پیامک) و بقیه به صورت حضوری پرسیده شده بود. در متون مرتبط نیز دریافت سؤال بالینی به صورت شفاهی یعنی ارتباط چهره به چهره یا مکالمه تلفنی، یکی از عوامل رضایت بیشتر تیم درمان از پاسخ‌های تهیه شده توسط کتابدار بالینی ذکر شده است (۱۴، ۱۳).

معیار تعیین میزان پاسخدهی به سؤالات، رضایت دانشجویان فلوشیپ و اتندها از نتایج جستجو پس از ارسال آن بود که نشان داد کتابدار بالینی به ۴۳ درصد از سؤالات پاسخ مناسبی داده بود.

مقاله حاصل طرح تحقیقاتی به شماره ۳۹۶۰۰۸ می‌باشد که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شده است.

۱- کارشناس ارشد، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۲- استادیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

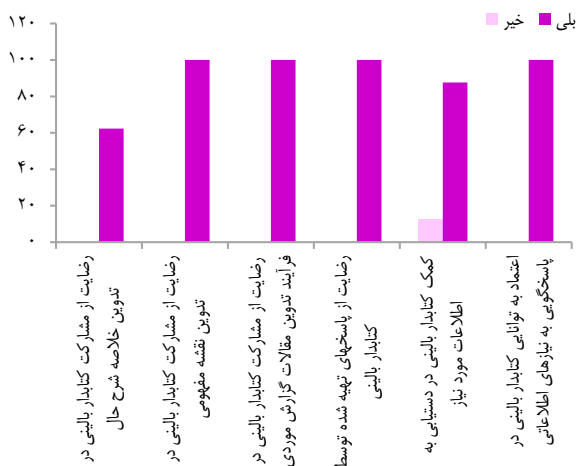
۳- استاد، گوارش، مرکز تحقیقات جامع‌نگر عملکرد گوارش، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران

۴- دانشیار، کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، مرکز تحقیقات فن‌آوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده طرف مکاتبه)

Email: f_zare@mng.mui.ac.ir

بیماران نادر بود. وظیفه کتابدار بالینی در این همکاری، جستجوی اطلاعات، قالب‌بندی مقاله، چک و اصلاح رفرنس‌ها و شناسایی مجله مناسب برای ارسال مقاله و وظیفه تیم درمان نیز نگارش مقاله بود. در بازه زمانی پژوهش، ۳ مقاله گزارش موردی از بیماران گراند راند تهیه و ارسال گردید. نتایج تحقیقات مختلف نیز نشان داده است که همکاری کتابدار بالینی با تیم درمان می‌تواند در امر تحقیق و پژوهش به آنان کمک کند (۱۹-۱۷، ۱۵).

در نهایت، رضایت تیم درمان از این همکاری چهارگانه مورد سنجش قرار گرفت. بدین منظور، کتابدار بالینی پس از انجام هر یک از وظایف تعیین شده و با پرسش از تیم درمان، نتیجه را در سبانه واری وارد می‌کرد (شکل ۱). به طور کلی، اغلب اعضای تیم درمان از همکاری کتابدار بالینی در چهار زمینه ذکر شده در مطالعه و حضور وی به عنوان عضوی از تیم رضایت داشتند. این رضایتمندی با نتایج برخی از پژوهش‌های این حوزه (۱۸-۱۵، ۱۱) همخوانی داشت.

شکل ۱: میزان رضایت اعضای تیم درمان از زمینه‌های پیش‌بینی شده

تیم درمان در خصوص ادامه همکاری و زمینه‌های مورد نیاز خود نیز پیشنهادهایی مطرح کردند که در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: پیشنهاد‌های تیم درمان در خصوص ادامه همکاری کتابدار بالینی و زمینه‌های مورد نیاز برای همکاری وی

پیشنهاد	موضوع
تعریف جایگاه کتابدار بالینی در تیم درمان	اصلاح فرآیند مشارکت
آشنایی قبلی تیم درمان با کتابدار بالینی و شرح وظایف وی	
حضور کتابدار بالینی در راندهای دانشجویی برای استیجراها و اکستنرها (علاوه بر حضور در گراند راند)	
جستجو و بازیابی موارد نادر در همان لحظه و به صورت فوری برای تیم درمان	
جستجو و بازیابی اطلاعات پزشکی مورد نیاز	زمینه‌های مورد نیاز تیم درمان
کمک به تدوین خلاصه شرح حال بیمار	
کمک به تدوین نقشه مفهومی	
کمک به تهیه مقاله گزارش موردی	
تجزیه و تحلیل اطلاعات بازیابی شده	

این امر با توجه به ماهیت سؤالات بالینی گراند راند که مربوط به بیماری‌های نادر و کمیاب است، ضمن این که نبود منابع اطلاعاتی و مستندات کافی برای پاسخ را توجیه می‌کند، تأییدی بر لزوم مهارت‌های بازیابی کتابدار بالینی نیز می‌باشد که در متون مختلف هم به آن اشاره شده است (۱۱، ۶، ۵). به دلیل ماهیت سؤالات بالینی گراند راند، لازم است کتابدار علاوه بر جستجو در پایگاه‌های اطلاعاتی، در منابع اطلاعاتی دیگر (مانند رجیستری‌ها، فروم‌ها و وبسایت‌های تخصصی هر بیماری) نیز جستجوهای جامعی انجام دهد و بتواند پاسخ‌های پراکنده به یک سؤال در متون مختلف را جمع کند. بنابراین، کتابدار بالینی در این همکاری علاوه بر پایگاه‌های اطلاعاتی و وبسایت‌های تخصصی هر بیماری، جستجوهای خود را در پایگاه‌های Clinical Key، Scopus، Trip، PubMed، Embase، Web of Science و وبسایت‌های NORD (National Organization for Rare Disorders)، GARD (Genetic and Rare Diseases)، Liver Foundation و رجیستری ClinicalTrials.gov نیز انجام می‌داد.

دو زمینه کمک به تدوین خلاصه شرح حال و نقشه مفهومی مسایل بیمار، با وجود انجام اقدامات لازم و پیگیری‌های مکرر کتابدار بالینی محقق نشد. بدین منظور، فرمتی طراحی گردید و از دانشجویان فلوشیپ درخواست شد که شرح حال بیماران را به صورت یکدست در فرم مذکور بنویسند و به تعداد و پیش از ارایه هر مورد بیماری در گراند راند، در اختیار هر کدام از اعضای تیم درمان قرار دهند تا موجب سهولت تصمیم‌گیری و مشورت تیم شود. نتایج نشان داد که با وجود نیاز به تهیه شرح حال منسجم از بیمار و تدوین نقشه مفهومی و استقبال اولیه از این امر، دانشجویان فلوشیپ طبق اظهاراتشان تمایلی به همکاری در این زمینه نداشتند. برخی از متون مرتبط، به عدم همکاری تیم درمان با کتابدار بالینی (۱۶، ۱۵) و برخی دیگر به پذیرش و همکاری با وی اشاره کرده‌اند (۱۹-۱۷). دلیل عدم همکاری تیم درمان در دو زمینه گفته شده نیازمند بررسی‌های بیشتر در محیط این پژوهش می‌باشد، اما احتمال دارد ناشی از مشغله‌های فراوان تیم درمان، وقت ناکافی آنان و نیاز به مشارکت بیشتر اعضای تیم درمان باشد؛ چرا که برای تدوین نقشه مفهومی و تدوین شرح حال، به دانش تخصصی پزشکی نیاز می‌باشد که از عهده کتابدار بالینی خارج است. آخرین زمینه همکاری احتمالی، کمک به تدوین مقاله گزارش موردی از

پیشنهادها

از آنجایی که همکاری کتابدار بالینی در دو زمینه «بازیابی اطلاعات» و «کمک به انتشار نتایج درمان» مفید واقع شد، پیشنهاد می‌شود که از مشارکت وی در بخش‌های دیگر به غیر از گزارش و راندهای آموزشی دیگر، غیر از گراند راند نیز استفاده گردد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از تمام افرادی که در انجام پژوهش حاضر مشارکت نمودند، تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

تضاد منافع

در انجام مطالعه حاضر، نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافی نداشته‌اند.

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر، حاصل تجربه همکاری کتابدار بالینی تنها با یک بخش از یک بیمارستان بود و نشان داد که می‌توان از مشارکت کتابدار بالینی در تیم درمان در دو زمینه «بازیابی اطلاعات» و «کمک به انتشار نتایج درمان» استفاده کرد، اما مشارکت وی در دو زمینه «تهیه خلاصه شرح حال بیمار» و «تدوین نقشه مفهومی از مسایل بیمار و جمع‌بندی» به بررسی‌های بیشتری نیاز دارد. با توجه به نتایج به دست آمده، تیم درمان از همکاری کتابدار بالینی رضایت داشتند و بنا به درخواست آنان، به منظور همکاری مؤثرتر کتابدار بالینی، لازم است وی به طور ثابت در تیم درمان و تمامی راندهای آموزشی حضور داشته باشد که این امر نیازمند برنامه‌ریزی مناسب سازمانی و آموزشی می‌باشد.

References

- Zarea Gavgani V, Shokraneh F, Roshani Shiramin A. Need for content reengineering of the medical library and information science curriculum in Iran. *Library Philosophy and Practice* 2011; 477.
- Davarpanah M R, Aazami M. Information need and information seeking behavior among nurses: Review of the previous studies. *Research on Information Science and Public Libraries* 2011; 17(3): 427-53.
- Momenzadeh N, Azadeh Tafreshi F, Fayyaz Bakhsh A, Khodaei Ashan S. The role of Tabriz medical sciences university hospital librarians in the evidence-based practice. *Journal of Epistemology* 2011; 3(11): 33-46.
- Atlasi R. A review of the clinical medical librarian's role in the evidence based medicine process and improvement of the quality of medical services with an approach to hospital libraries in the United States. *National Studies on Librarianship and Information Organization* 2009; 20(2): 299-312. [In Persian].
- Movahedi F, Ashrafirizi H, Sharifmoghadam H. Physicians' perception about the role of clinical librarianship at Alzahra Medical Center. *J Health Adm* 2014; 16(54): 71-81. [In Persian].
- Talachi H, Ravaghi H, Ayatollahi H, Atlasi R. The scientific and practical features of clinical librarians with an emphasis on their role in the process of evidence-based medicine: A literature review. *J Health Adm* 2012; 15(47): 7-12. [In Persian].
- Scherrer CS, Dorsch JL. The evolving role of the librarian in evidence-based medicine. *Bull Med Libr Assoc* 1999; 87(3): 322-8.
- Brettell A, Maden-Jenkins M, Anderson L, McNally R, Pratchett T, Tancock J, et al. Evaluating clinical librarian services: A systematic review. *Health Info Libr J* 2011; 28(1): 3-22.
- Shadi A, Bageri M. Feasibility of clinical librarian services in the hospital libraries of Tabriz University of Medical Sciences. *Journal of Librarianship* 2008; 42(47): 113-38. [In Persian].
- Lappa E. Clinical librarianship (CL): A historical perspective. *The Electronic Journal of Academic and Special Librarianship* 2004; 5(2-3): 1-5.
- Shokraneh F. The clinical librarian's answering steps to emergency medicine faculties' and residents' clinical questions in 7th Tir Martyrs Hospital, Tehran, Iran [MSc Thesis]. Tehran, Iran: School of Management and Medical Information Science, Iran University of Medical Sciences; 2010.
- Winning MA, Beverley CA. Clinical librarianship: A systematic review of the literature. *Health Info Libr J* 2003; 20(Suppl 1): 10-21.
- Rigby E, Reid L, Schipperheijn JA, Weston L, Ikkos G. Clinical librarians: A journey through a clinical question. *Health Info Libr J* 2002; 19(3): 158-60.
- McKeown S, Konrad SL, McTavish J, Boyce E. Evaluation of hospital staff's perceived quality of librarian-mediated literature searching services. *J Med Libr Assoc* 2017; 105(2): 120-31.
- Miller N, Kaye D. The experience of a department of medicine with a clinical medical library service. *J Med Educ* 1985; 60(5): 367-73.
- Swinglehurst DA, Pierce M, Fuller JC. A clinical informaticist to support primary care decision making. *Qual Health Care* 2001; 10(4): 245-9.
- Royal M, Grizzle WE, Algermissen V, Mowry RW. The success of a clinical librarian program in an academic autopsy pathology service. *Am J Clin Pathol* 1993; 99(5): 576-81.
- McGowan J, Hogg W, Rader T, Salzwedel D, Worster D, Cogo E, et al. A rapid evidence-based service by librarians provided information to answer primary care clinical questions. *Health Info Libr J* 2010; 27(1): 11-21.
- Roach AA, Addington WW. The effects of an information specialist on patient care and medical education. *J Med Educ* 1975; 50(2): 176-80.